

Verslag Steenuilbeschermingsproject Midden Zeeland 2016

De weersomstandigheden gedurende het voorjaar van 2016

Sinds 2001 is april niet meer zo nat verlopen als dit jaar. Er viel gemiddeld over het land ongeveer 65 mm regen tegen 44 normaal. Na een warme start van april, volgde het koudste slot (21° t/m 30°) sinds 1989. Fruittelers moesten vrijwel elke nacht aan de slag om de bloesem van fruitbomen te beschermen tegen vorst. In De Bilt was het de koudste 26 april aller tijden met een maximumtemperatuur van slechts 7,7 graden! Koningsdag werd de koudste koninklijke feestdag sinds 1985.

Mei 2016 Op 1 mei noteerde De Bilt felle nachtvorst. Vanaf Hemelvaartsdag en Bevrijdingsdag werd het ook snel warmer. Er volgde een serie van vijf zomerse dagen (maxima van 25 graden of meer). Zaterdag 7 mei was de eerste officiële zomerse dag van het jaar! Tijdens het Pinksterweekend (15 en 16 mei) stortte de temperatuur in. Vrijdag 13 mei werd het nog 22 graden, zaterdag 14 mei slechts 12. Het werd de koudste Pinksteren sinds 1951! Ook de tweede helft van de maand werd gekenmerkt door afwisseling van kou en warmte. Na een **lange droge periode** was het op 22 en 23 mei kletsnat. Er viel lokaal een maandsom neerslag van ruim 60 mm. Met een middagtemperatuur van 11 tot 15 graden was het ronduit koud voor eind mei. De laatste dagen van de maand trekken zware regen- en onweersbuien over het land, waardoor de lente aan de natte kant gaat eindigen. Tussen de buien door kunnen we momenten met zon verwachten en met 20 tot 25 graden is het broeierig warm. (Bron Weer online)

De steenuilbroedtijd begint in april. Hoeveel eieren steenuilen leggen heeft met twee belangrijke factoren te maken: de beschikbaarheid van voedsel en de weersomstandigheden. Steenuilen kunnen in ideale omstandigheden 6 eieren leggen, maar dat gebeurt hier maar hoogst zelden. De situatie in 2016 wordt hier geschetst.

Situatie 2016

In het broedseizoen van 2016 werden er tussen 7 en 15 april per legsel gemiddeld 3,6 eieren gelegd. (het gemiddelde in de afgelopen vijf jaar was 3,2 eieren per legsel) De broedduur is 26-28 dagen, dus kwamen de eieren rond de eerste week van mei uit. Voedselaanbod en weerssituatie bepalen of het de ouders lukt de jongen binnen vier weken groot te brengen; die factoren zijn over heel Nederland verschillend.

Eisen en wensen

De klimatologische omstandigheden in de nestkast zijn belangrijk voor het overleven van de jongen. Te koud, te warm of te nat, het zijn allemaal factoren waar de overlevingskansen van de jongen van afhangt. Onze nieuwe nestkasten zijn zo ontworpen dat er een constante luchtstroom door de kast gaat, het tocht er als het ware. Hiermee wordt voorkomen dat het in de kast vochtig wordt. Maar nog niet elke kast is met dit systeem uitgerust.

Ik heb ervaren dat steenuilen hier liever alles bij het oude willen houden; een kleine aanpassing aan de kast, bijvoorbeeld een nieuw dak, kan al het definitieve vertrek van de bewoners

veroorzaken. Dus het is ongewenst om zomaar iets aan een nestkast te veranderen waarin al jaren steenuilen in broeden, laat staan het geheel vervangen van een kast.

Steenuilen voeren hun jongen hier voornamelijk met muizen, alle soorten, en soms zelfs een jonge rat. In de kwakkelwinter voorafgaand aan dit voorjaar werden er overal nog veel muizen gesignaleerd. Met het vooruitzicht van voldoende voedsel in de periode dat ze jongen hebben, leggen uilen en roofvogels meer eieren. Steenuilen zijn in staat in een periode van overvloed 6 eieren te leggen. Niet alleen jonge steenuilen worden gevoerd met muizen, ook kerkuilen en torenvalken zijn ervan afhankelijk.

Na half mei

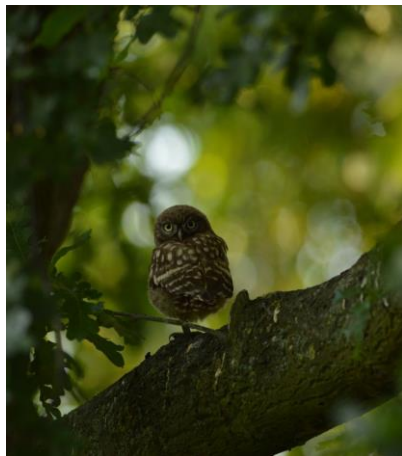
In de tweede helft van mei, juist op het moment dat de steenuileneieren uitkwamen, waren er in de Zak van Zuid-Beveland opeens veel minder muizen. Dit kon worden geconstateerd aan de hand van de bevindingen van mensen die nestkasten van uilen en roofvogels controleerden. In sommige kerkuilnestkasten lagen dode, al wat grotere, jongen die waarschijnlijk door hun ouders in de steek waren gelaten door een gebrek aan muizen. Iets later in het seizoen kwamen ook veel torenvalken niet tot broeden of legden maar één of twee eieren.

In de steenuilnestkasten trof ik veel dode jongen aan of jongen die op sterven na dood waren. Ik heb hier al vaker meegemaakt dat de ouders de jongen doden en opeten bij verstoring of bij gebrek aan voedsel. Bij een gebrek aan muizen schakelen steenuilen over op regenwormen, kevers, rupsen en jonge zangvogels. Regenwormen zijn nat en vies, en hierdoor raken de meeste nestkasten van binnen vochtig en bevuild. Stijgt vervolgens de buitentemperatuur, zoals dat in de tweede week van mei gebeurde, dan gaat het in de oude nestkasten broeien en komen de jonge steenuilen alsnog om.

Mogelijk was de oorzaak van de terugval van de muizenpopulatie de extreme koude periode in de maand april en de eerste dagen van mei of misschien waren de muizen er wel, maar waren ze niet bereikbaar voor de muizeneters. Het zal wel een raadsel blijven. Feit is dat het broedseizoen voor muizeneters op de Bevelanden zoals steenuilen, kerkuilen en torenvalken, desastreus is verlopen.

Dat het tekort aan muizen alleen in de Zak van Zuid-Beveland voorkwam, werd duidelijk toen er berichten uit Walcheren kwamen over kerkuilnestkasten met veel gezonde jongen en dat er zelfs in de nestkast van het enige steenuilpaartje op Walcheren zes eieren waren gelegd. Maar ook in de rest van Nederland, op de zuidelijke provincies na, waar de akkers en weiland weken lang onder water hebben gestaan, is het steenuilbroedseizoen heel goed verlopen.

De cijfers

Er zijn nu ruim 300 steenuilnestkasten beschikbaar op Zuid-Beveland en Walcheren. Dit jaar werden 57 nestkasten door steenuilen gebruikt, totaal werden daarin 203 eieren gelegd, wat maar 90 uitgevlogen jonge steenuilen opleverde. Vergelijk de bezetting van de kasten van 2007-2016 in onderstaande tabel. Net als voorgaande jaren kwam nog steeds maar één paartje op Walcheren tot broeden, ze legden het reeds eerder genoemde maximale aantal van 6 eieren, maar helaas waren er daarvan bij de volgende controle nog maar 2 jongen over. Dat was in die periode een vrij normaal beeld, overal op Zuid-Beveland zijn er veel jonge steenuilen tijdens de eerste twee weken van hun leven gestorven.

Enkele zeer zwakke steenuiltjes werden naar het vogelasiel de Mikke gebracht en die zijn inmiddels, door de goede verzorging aldaar, kerngezond losgelaten.

Er zijn in het broedseizoen van 2016 totaal 90 jonge steenuilen geringd. De kennis van wat jonge steenuilen doen nadat ze het ouderlijk territorium hebben verlaten - waar en met wie ze zich in nestkasten vestigen - wordt ieder jaar groter doordat nu zeker al 95% van de populatie in Midden Zeeland is geringd.

Bij de nestcontroles lukt het mij vaak om ook de ring van de moeder af te lezen, hierdoor kwam het dit jaar vast te staan dat er een vrouwelijke steenuil vanuit Philippine (Zeeuws-Vlaanderen) in Ovezande terecht is gekomen.

Een een nazaat van het enige steenuilpaartje op Walcheren, geboren in 2014, werd dit jaar nabij Hoedekenskerke in een nestkast aangetroffen.

Ook is door het ringonderzoek vast komen te staan dat het vooral de vrouwtjes zijn die hechten aan hun eigen nestkast. Het oudste steenuilvrouwtje hier is nu 9 jaar oud en ze heeft in al die jaren 19 eieren gelegd. Dan zijn er hier nog enkele vrouwtjes die al 7 of 8 jaar oud zijn. (De gemiddelde levensverwachting van een steenuil is 2,3 à 2,8 jaar (gerekend vanaf het moment dat ze geslachtsrijp zijn geworden). Van jonge steenuilvrouwtjes is bekend dat ze in hun eerste jaar grote afstanden af kunnen leggen. Jonge mannetjes blijven meestal in de buurt van de geboorteplek maar trekken verder als ze op zoek gaan naar eigen territorium. In midden Zeeland zijn ongeveer 160 steenuilen aanwezig, ongeveer 20 tot 40 hiervan zijn ongepaard (surplusgroep) en wachten op hun kans een eigen territorium te bezetten. In november van dit jaar zijn er op twee nieuwe plekken steenuilen gemeld, een waarneming kwam uit Wolphaartsdijk en een uit Yerseke, zou dit de voorbode van de lang verwachte uitbreiding zijn?

Fonds

Het Zeeuws Steenuilfonds is op initiatief van enkele verontruste liefhebbers van steenuilen opgestart, nadat in 2015 bekend werd dat de provincie Zeeland na 9 jaar geen subsidie meer wilde toekennen aan het steenuilbeschermingsproject. Dit nieuwe fonds is ondergebracht bij Stichting 'Het Zeeuwse Landschap'. Voor informatie over dit fonds en voor steun - financieel en praktisch - wordt verwezen naar de website www.zeeuwssteenuilfonds.nl

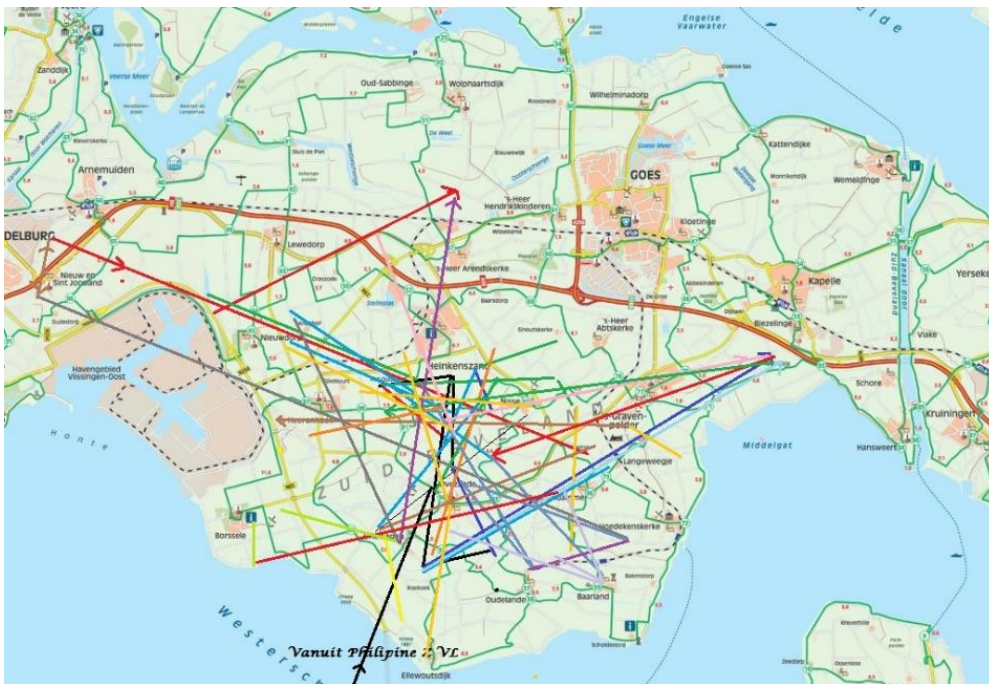
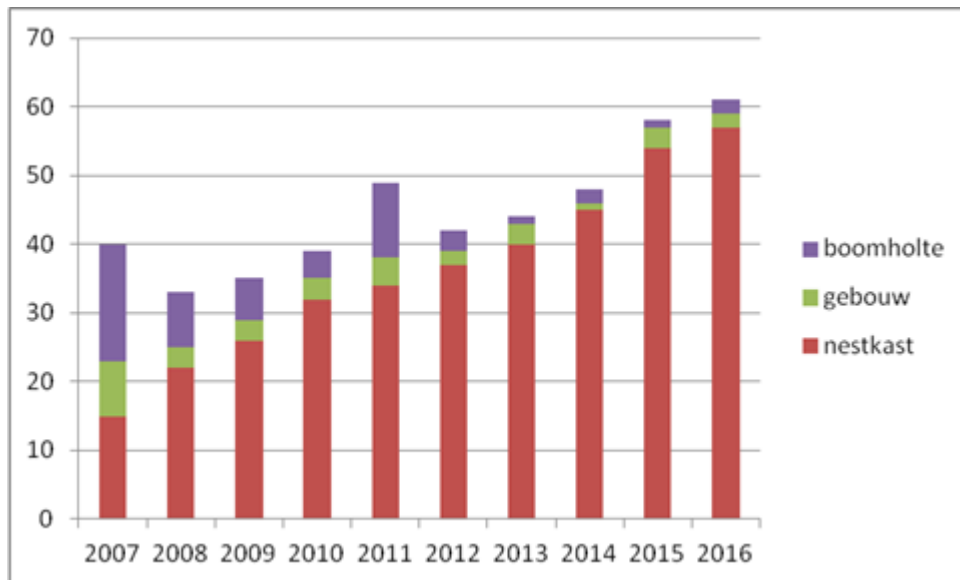
Dat het steenuil-beschermingsproject op Walcheren en Zuid-Beveland zo succesvol is verlopen is mede te danken aan de “boeren en buitenlui” die mij toestonden op hun erf een nestkast te mogen plaatsen. Het project kon gedurende 9 jaar rekenen op de subsidie van de provincie Zeeland, maar ook op medewerking van Stichting Landschapsbeheer, Het Zeeuwse Landschap en Natuurmonumenten. Verder dank ik de vrijwilligers die mij hielpen met de controles en de plaatsing van kasten en hun hulp bij mijn administratie. Hopelijk zal het Zeeuws Steenuilfonds in de nabije toekomst in staat zijn de weggefallen Provinciale subsidie te vervangen.

Hierbij rekenen de steenuiltjes op úw steun!

Donaties op IBAN NL71 ABNA 0510336167 Stichting Het Zeeuwse Landschap o.v.v. het Zeeuws Steenuilfonds

November 2016, Peter Boelée - Zeeuws Steenuilfonds

Broedactiviteit Steenuilen Midden-Zeeland 2007-2016

Door ringonderzoek werd het mogelijk om enkele verplaatsingen zichtbaar te maken. Duidelijk is te zien dat de grootste steenuilpopulatie zich in de "Zak" van Zuid-Beveland bevindt met daarnaast nog enkele verspreid voorkomende steenuilpopulaties op de grens met Walcheren en in het oostelijk deel van Zuid-Beveland, in de omgeving van Rilland. Sinds 2015 is er een kleine uitbreiding te zien in noordelijke richting, omgeving Wolphaartsdijk. Omdat er ook ten oosten van Goes nog geschikt steenuilbiotoop te vinden is, ligt het in de lijn der verwachting dat er nog uitbreiding plaats kan vinden in het gebied Kloetinge, Kattendijke, Wemeldinge, Yerseke en Kapelle. Met de melding in november van een steenuil nabij Yerseke lijkt deze wens al in 2016 in vervulling te zijn gegaan.